

УДК 658.5

Олександренко І.В. к.е.н., доцент

Іщук Л.І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

В статті розглянуто можливі причини виникнення банкрутства підприємства та його наслідки, вказано його види. Проведено статистичний аналіз для встановлення тенденції банкрутства підприємств України.

Ключові слова: неплатоспроможність підприємств, збиток, банкрутство, ліквідація підприємства.

Oleksandrenko I., Ishchuk L.

THE MAIN CAUSES OF BANKRUPTCY THE ENTERPRISES

In the article reviewed possible causes of appearance the bankruptcy and its consequences, also cited his types. Statistical analysis for establishing trends of bankruptcy Ukrainian enterprises is conducted.

Keywords: insolvency, loss, bankruptcy, liquidation.

Олександренко І.В., Іщук Л.І.

ОСНОВНЫЕ ПРИЧИНЫ БАНКРОТСТВА ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрены возможные причины возникновения банкротства предприятия и его последствия, указано его виды. Проведен статистический анализ для установления тенденции банкротства предприятий Украины.

Ключевые слова: неплатежеспособность предприятий, ущерб, банкротство, неплатежеспособность, ликвидация предприятия.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Банкрутство підприємств в Україні є поширеним явищем сьогодення. Нестабільність економічного і політичного середовища в країні, недосконалість правового та податкового законодавства призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств. Проблеми банкрутства підприємств є особливо актуальними в умовах фінансової нестабільності.

Цілі статті. З'ясування сутності поняття банкрутства, його видів, причин, а також наслідків та встановлення тенденції банкрутства підприємств України.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження банкрутства підприємств здійснено у працях багатьох науковців: І. Бланка, В. Грачова, І. Омелянович, Н. Протопопова, О. Терещенко та ін. Найбільш поширеними і застосованими в Україні є методики діагностики фінансової кризи на підприємстві О. Терещенка та А. Матвійчука.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Закон України «Про банкрутство» під банкрутством розуміє зв'язану з браком активів у ліквідній формі неспроможність

юридичної особи суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити в установлений для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом [1].

Загалом банкрутство є регулятором ринкової економіки, основне призначення якого полягає у «відсіюванні» неефективних, неплатоспроможних та збиткових суб'єктів підприємницької діяльності. Незважаючи на це, можна констатувати, що рівень банкрутства в Україні є досить високим.

Статистика американських і європейських ринків свідчить, що зі 100 % новостворених компаній лише 20 % продовжують своє існування після 3 років роботи. При чому з цих 20 % після 6-8 років існування залишається знову лише 20 %. Якщо підрахувати загальний результат, то тільки 4-5 % компаній існують більше 9-10 років. Ця закономірність існує в усіх країнах, на всіх типах ринків [9].

Аналіз статистичних даних свідчить про збільшення кількості підприємств, щодо яких порушено справу про банкрутство в Україні, та які підлягають ліквідації.

Так фінансовий результат великих і середніх підприємств в першому кварталі 2014 р. в цілому склав –128,5 млрд грн (до оподаткування) проти прибутку в 1,3 млрд грн. При цьому кількість збиткових підприємств України істотно зросла та склала 50% від загального числа проти 45,3% за три перших місяці 2013 року.

Підприємства України, за винятком малих підприємств та бюджетних установ, у січні-вересні 2014 року отримали 168,026 мільярда гривень збитку до оподаткування, в той час як за аналогічний період минулого року було отримано 24,106 мільярда гривень прибутку.

В січні-вересні порівняно з аналогічним періодом минулого року фінансовий результат прибуткових підприємств збільшився на 68,2% – до 215,507 млрд гривень. Одночасно фінансовий результат збиткових підприємств зріс у 3,7 разу – до 383,533 млрд гривень.

У 2013 році українські підприємства отримали 24,722 млрд гривень прибутку до оподаткування, що в 3,4 разу нижче показника за 2012 рік [8].

За інформацією Держкомстату, дані наводяться без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та Севастополя.

В 2014 році чисельність підприємств, що отримали збиток від господарської діяльності, відрізняється за видами економічної діяльності та за регіонами країни. Так, найбільше зростання збитків більш ніж у 5 разів - показали підприємства, що працюють в галузях сільського господарства, професійної і наукової діяльності, охорони здоров'я, операцій з нерухомістю.

Найбільше зростання прибутку – в 4 рази – зафіксоване у фінансовій і страховій діяльності, а також в галузях мистецтва, спорту і відпочинку. Тому можна передбачити, що саме підприємства тих галузей, де отримуються найвищі збитки, мають надалі найвищий ризик банкрутства.

Можна сказати, що регіони з меншою питомою вагою промислових підприємств також мають менше передумов для зростання чисельності збанкрутілих підприємств на своїй території.

До основних причин неплатоспроможності підприємств можна віднести:

- Інфляційні процеси. Індекс інфляції в Україні в 2014 році був найбільшим і становив 124,9 %. Для порівняння в 2013 році – 100,5 %, а 2012 – 99,8 %.

- Нестабільна політична та економічна ситуація. Зокрема значне підвищення ціни на газ та бензин, збільшення собівартості продукції.

- Нестабільність фінансового та валютного ринків. Значне знецінення національної валюти.

Це свідчить про погіршення економічного стану країни в цілому, що негативно впливає на платоспроможність підприємств. Сьогодні спостерігається стійка тенденція до збільшення частки підприємств, які отримали збиток від своєї діяльності, а отже мають передумови для банкрутства в майбутньому.

Процедура банкрутства українських підприємств може тягнутися роками, саме тому за оцінками Всесвітнього банку, Україна за легкістю ведення бізнесу займає 137-е місце, а за ефективністю процедури ліквідації підприємств – 157-е місце із 185 країн світу [4].

Дослідники називають основні фактори банкрутства, вони спричинені неплатоспроможністю підприємства:

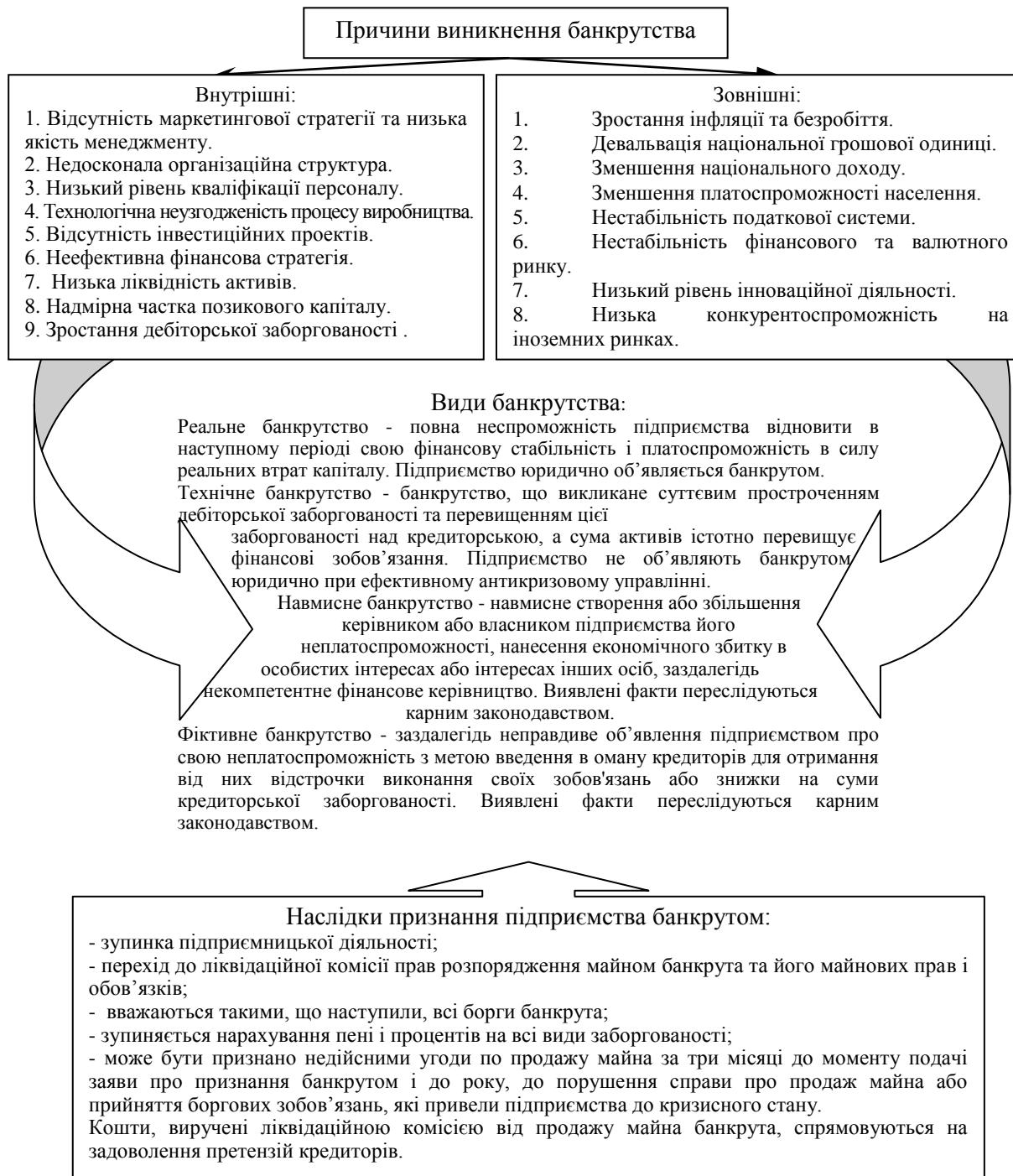

Рис. 1. Причини та наслідки банкрутства підприємства

Джерело: розроблено автором

Уникнення банкрутства підприємств та своєчасність виявлення загроз фінансовій безпеці можливе за допомогою постійного моніторингу за діяльністю. Здійснення моніторингу передбачає проведення поточної діагностики стану підприємства та встановлення загроз і пріоритетів подальшого розвитку.

На даний момент часу в зарубіжній літературі існує безліч методик оцінювання ймовірності банкрутства підприємства. Однак вони не є практичними для підприємств України, оскільки не враховані особливості бухгалтерського та податкового обліку в Україні. Також ці методики носять характер застосування на великих промислових

підприємствах, а в Україні переважна кількість банкрутів – це підприємства малого та середнього бізнесу.

Висновки. Отже, наявність значної кількості невирішених проблем щодо банкрутства підприємств в Україні є причиною її низького рейтингу щодо ведення бізнесу в світі і, як наслідок, недостатньої інвестиційної привабливості українських підприємств. Крім того, наявність проблем у сфері регулювання банкрутства підприємств тягне за собою негативні соціально-економічні наслідки для країни в цілому, саме тому вони потребують негайного вирішення та подолання. Система банкрутства в Україні є недостатньо ефективна, адже спостерігається низький показник відшкодування вимог кредиторів, висока витратність коштів.

Що стосується заходів для швидкого і ефективного механізму протидії банкрутства, то найбільш важливими є:

- удосконалення в Україні законодавчої бази про банкрутство;
- розширення державного впливу при вирішенні проблем неплатежів з використанням механізмів банкрутства;
- формування гнучкої системи соціального страхування на випадок банкрутства, включаючи обов'язкове і добровільне страхування працівників.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р.
2. Бланк І.А. Финансовый менеджмент. Учебный курс. 2-е изд., перераб. И доп. - :Эльга, Ника-Центр, 2004. - 656 с.
3. Гутгарц Д. О банкрутстве снова по-новому / Дмитрий Гутгарц // Права бизнеса, 2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу: Prostopravo.com.ua.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Кривов'язюк І.В. «Антикризове управління підприємством»: навч. посібник для студентів ВНЗ. - К.: Кондор, 2008. - 366с.
6. Льодіна О. Процесуальні диверсії у справах про банкрутство / Льодіна О. //Юридичний журнал. - 2011, №2. 8.
7. Мігорян М. «Феномен банкрутства підприємств в Україні» / Мігорян М. // Матеріали всеукраїнської студентської інтернет-конференції «Стратегії економічного розвитку підприємств в умовах глобалізації » від 25.04.2012р., [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/85-826-1/>.
8. Матвійчук А.В. Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємств / А.В. Матвійчук // Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці: науково-аналітичний журнал. – 2013. - С.71-118.
9. Статистичний щорічник України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / О.О. Терещенко. - К.: КНЕУ, 2004. - 268 с.
11. Фінансова санація та банкрутство підприємства: навч. посіб./Л.О.Омелянович [та ін.]; наук. ред. Л.О.Омелянович / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського, каф. фінансів. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2011. – 198 с.
12. Фурман Т.Ю., Прокопович Н.І. «Причини банкрутства та механізми його запобігання на підприємстві». – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>

Рецензент д.е.н., професор Вахович І.М.